

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA

POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

LA XINA EN EL PUNT DE MIRA

EL COMERÇ ENTRE MACAU I JAPÓ

Mentrestant, els portuguesos ja tenien una presència creixent a la costa del sud de la Xina, especialment a Fujian i a Guangdong, on la població costanera depenia del comerç exterior per viure, i on la implicació portuguesa en el comerç sino-japonès era més significativa. La creixent activitat econòmica portuguesa al sud de la Xina necessitava un magatzem portuari permanent: l' any 1554, Leonel de Sousa va tancar un acord comercial amb les autoritats xineses i tres anys després, l' any 1557, les autoritats locals xineses van cedir als portuguesos una colònia permanent a la boca del delta de Canton, Macau.

Cap a la fi del segle XVI, hi havia quatre-cents habitatges portuguesos a Macau, cadascun dels quals amb gairebé sis esclaus, sobretot "negres", mentre que la majoria de les dones eren xineses. Els *fidalgos* portuguesos circulaven sobre palanquins o protegits sota para-sols. La ciutat tenia una gran quantitat d' esglésies i d' ordes religiosos, sota la protecció del *Padroado* portuguès, una entitat a la qual el papa va confiar la cristianització de l' Extrem Orient. Òbviament, la ciutat vivia del comerç marítim i molts vaixells de tota mena treballaven a les seves aigües. A dalt, a l' esquerra, dos gran galions arriben des de Goa o Malacca; mentre que a sota, a la dreta, un parell de barques de rem van al Japó o en tornen. L' absència de tot tipus de fortificacions – que és ben estranya en un imperi portuguès ple de forteses – també assenyala l' estat peculiar de Macau. Simplement, era tolerat pels xinesos.

La fortuna de Macau tenia molt a veure amb el comerç sino-japonès i el tràfic que unia Macau amb el port japonès de Nagasaki era un dels més beneficiosos de tot l' imperi Portuguès. El millor període per a Macau va ser entre 1567, quan els Ming van anul·lar la prohibició del comerç marítim, i 1639, quan el Japó va prohibir el comerç als portuguesos. Durant aquest període, tant Macau com Nagasaki van passar de ser unes viles de pescadors desconegudes a ser magatzems portuaris amb una reputació a escala mundial. La situació de Macau a la província de Guangdong garantia la provisió contínua de seda i porcellana, mentre que els japonesos només podien pagar amb plata atès que no tenien gaire cosa més per oferir, llevat de les espases i els ventalls. A més, les seves mines de plata, descobertes feia poc, van suplir la demanda creixent de plata a la Xina, que just aleshores començava a canviar el seu sistema monetari per una divisa de plata i no tenia tants lingots com per fer-ho funcionar.

El comerç entre Macau i el Japó va deixar una inspiradora relíquia històrica als anomenats “paravents dels bàrbars del sud”, els paravents japonesos que representen l’arribada dels vaixells portuguesos al Japó. Aquests vaixells, plens de tot tipus d’objectes i una tripulació amb molts esclaus “negres”, apareixen descarregant els seus productes a la costa. Al mig del paravent, hi surt una desfilada que porta exòtics cavalls àrabs, animals salvatges indis i mobles Ming, mentre que a dins les llars, les mares agafen els seus nens perquè mirin els bàrbars estrangers. Al final del carrer, frares de diversos ordes i capellans jesuïtes vénen a rebre els nouvinguts. Els jesuïtes surten a tot arreu dels paravents i sovint apareixen parlant amb els comerciants japonesos.

Des de Macau, els portuguesos van aplegar molta informació sobre la Xina, i van enviar moltes notícies i mapes a Lisboa a la primera meitat del segle XVI, com les cartes dels captius portuguesos que vam veure a la lliçó anterior. Però la política de sigil portuguesa sobre els descobriments a l’Orient va mantenir totes aquestes notícies fora del coneixement públic.

No va ser fins a l’any 1552 quan el gran historiador portuguès Joao de Barros va començar a publicar les seves *Décadas*, i la tercera, que tractava d’Àsia, no es va publicar fins al 1563. A més, se’n van imprimir ben pocs exemplars, probablement només uns quatre-cents, i molt poca gent hi tenia accés. Era, i és encara, un llibre més citat que no pas llegit. A part, tracta més de l’activitat dels portuguesos que de descriure la Xina, potser perquè això ho va deixar per a un altre llibre, la *Geographia*, que ha desaparegut. Però pel que diu a les *Décadas* sabem que la seva geografia sobre la Xina incloïa descripcions detallades de les províncies i dades estadístiques. Les devia haver extret d’algun llibre xinès de geografia, com el que els captius portuguesos ja havien emprat, i semblant als que Rada i Ricci es procuraran al futur pròxim. En aquest llibre, Barros va descobrir que “l’emperador té majors ingressos que tots els regnes i corts principesques d’Europa”. També tenia accés a un mapa xinès, i va fer traduir tots els signes xinesos amb l’ajut d’un intèrpret xinès que va comprar amb aquest objectiu.

A mitjan segle XVI, el nou coneixement de l’Orient ja es començava a filtrar als mapes. En aquest mapamundi portuguès de l’any 1554 dibuixat per Lopo Homem, un cartògraf portuguès ben prestigiós, el perfil general d’Àsia Oriental és molt més acurat que abans. Malacca, Sumatra, Java, Borneo i les Filipines es troben més o menys a les seves posicions exactes, i hi ha una aproximació de la costa xinesa amb la península de Shandong i el golf de Bohai clarament recognoscible. El Japó apareix gran a l’Extrem Orient i les illes Ryūkyū – anomenades Lequios pels portuguesos i els castellans – es destaquen particularment d’acord amb la seva importància com intermediàries al comerç sino-japonès. A més, Corea apareix com una península i no pas com una illa, com era habitual abans i després del mapa d’Homem.

Aquest és un document extraordinari que confirma la implicació dels portuguesos en les rutes ja existents del comerç d’Extrem Orient. A mitjan segle XVI, ja no eren exploradors, però tenien avantatge gràcies al saber fer après dels habitants d’Àsia.